

FOKUS: KRIG I EUROPA:
HVOR BETYDELIG ENDRES EUROPEISK SIKKERHETSPOLITIKK?

Krig i Europa og franske bidrag til europeisk sikkerhet

Gine Rønne Bolling* og Pernille Rieker
Norsk utenrikspolitisk institutt, Norge

Sammendrag

Etter den russiske invasjonen av Ukraina 24. februar 2022 har flere europeiske land måttet revurdere sin sikkerhets- og forsvarspolitik. Dette gjelder også Frankrike. Selv om endringen i fransk sikkerhets- og forsvarspolitik ikke representere et regelrett brudd med tidligere politik, har trusselen fra øst nå fått økt betydning også for fransk forsvarsplanlegging. De viktigste endringene i fransk sikkerhets- og forsvarspolitik er knyttet til en omlegging av Russlandspolitikken, økning i støtten til Ukraina, og sist, men ikke minst en endret trusselvurdering og en betydelig økning i forsvarsbudsjettene. Med Russland aggresjon og usikkerhet rundt amerikansk langsiktig forpliktelse til europeisk sikkerhet, har Frankrikes fokus på strategisk autonomi også fått bredere støtte blant de europeiske allierte.

Nøkkelord: europeisk forsvar · Ukraina-krigen · strategisk autonomi

Innledning

Den russiske invasjonen av Ukraina 24. februar 2022 sendte sjokkbølger gjennom det europeiske kontinentet og tvang mange land til å revurdere sine sikkerhetspolitiske strategier. Tysklands *Zeitenwende* samt finsk og svensk inntreden i NATO er endringene som har fått mest oppmerksomhet, men også i Frankrike har vi sett

*Kontaktinformasjon: Gine Rønne Bolling, e-post: gine.bolling@nupi.no

©2024 Gine Rønne Bolling & Pernille Rieker. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Bolling, G. R. & Rieker, P. (2024). *Krig i Europa og franske bidrag til europeisk sikkerhet*. *Internasjonal Politikk*, 82(3/4), 312–323. <http://doi.org/10.23865/intpol.v82.6772>

en viss endring, selv om denne ikke har vært like radikal. I denne artikkelen skal vi kartlegge disse endringene og diskutere hvorvidt og i hvilken grad disse representerer et brudd eller en videreføring av tidligere politikk. Mye tyder på at til tross for at vi ser betydelige endringer også i fransk sikkerhetspolitikk, bør disse regnes som tilpasninger til den endrede sikkerhetspolitiske konteksten og at hovedlinjene i stor grad består. For å bedre forstå hva endringene innebærer vil vi starte med å trekke opp hva som tradisjonelt har vært hovedlinjene i fransk forsvarspolitikk – slik den har vært forstått frem til nylig – før vi går over til å se på endringene.

Fransk og europeisk strategisk autonomi

Fransk utenrikspolitikk har vært preget av en ambisjon om å opprettholde både Frankrikes, men også Europas, stormaktsrolle i verden. Helt siden andre verdenskrig har franske politiske ledere være overbeviste om at dette kun kan oppnås dersom man sørger for å opprettholde både fransk og europeisk suverenitet og uavhengighet, ofte referert til som strategisk autonomi. Mens nasjonal og europeisk autonomi kan virke som en motsetning for noen, blir det ikke oppfattet slik i Frankrike. Franske politiske ledere har i stedet vært overbevist om at et tett integrert Europa er en forutsetning for at Frankrike, sammen med resten av Europa, skal kunne spille en global rolle. Dette har vært bærebjelken i fransk utenrikspolitikk helt siden andre verdenskrig. Franske politiske ledere har arbeidet iherdig for å gjenreise og opprettholde landets historiske stormaktsrolle, men franske politiske ledere har også innsett at veien til internasjonal innflytelse går gjennom en europeisk integrasjon som er uavhengig, og ikke underlagt amerikansk innflytelse. Den franske oppfatningen av strategisk autonomi blir ofte misforstått som et uttrykk for anti-amerikanske holdninger. Det er ikke tilfelle. Franske ledere har alltid vært opptatt av å opprettholde en nær allianse med USA. Det de har vært kritiske til, er tendensen til amerikansk dominans i alliansen. De har derfor støttet en utvikling mot en mer balansert og likeverdig allianse mellom et samlet Europa på den ene siden og USA på den andre.

Den franske stormaktsambisjonen er heller ikke et uttrykk for en snever realpolitisk ambisjon om mest mulig makt og innflytelse. Den er knyttet til en overbevisning om at Frankrike, på grunn av sin historie og sitt bidrag til vestlig sivilisasjon, fortsatt har en helt spesiell rolle å spille i Europa, men også i verden for øvrig (Rieker, 2017). De Gaulle er den politiske lederen i Frankrike som har uttrykt dette mest eksplisitt med sitt kjente sitat: «Frankrike kan ikke være Frankrike uten storhet» (de Gaulle, 1954). Samtidig skal man ikke lete lenge for å finne tilsvarende sitater også hos hans etterfølgere.

Mens de Gaulle ofte er blitt fremstilt som en som var skeptisk til europeisk integrasjon, var hans skepsis først og fremst mot at europeisk integrasjon skulle bli for dominert av amerikanske interesser. Under den kalde krigen, og særlig i den første fasen, var de fleste europeiske allierte enige om at alliansen med USA var en prioritet. Utsiktene til full strategisk autonomi var derfor noe de fleste andre europeiske

allierte anså som både urealistisk og lite ønskelig. I en slik kontekst ble de Gaulle skeptisk også til en rekke integrasjonsinitiativ fordi han mente de ble innrettet på en måte som ville føre til en ytterligere institusjonalisering av en allerede eksisterende amerikansk innflytelse over europeisk politikk.

Strategisk autonomi, europeisk integrasjon og globalt engasjement har vært et gjennomgangstema i fransk utenriks- og sikkerhetspolitikk både under og etter den kalde krigen, noe som gir grunnlag for å hevde at denne har vært preget av stor grad av kontinuitet (Pannier & Schmitt, 2020). Som vi skal se har denne tilnærmingen vært spesielt tydelig siden 2017, under Macron.

Strategisk autonomi, europeisk integrasjon og globalt engasjement

Strategisk autonomi er en kjerneverdi i fransk sikkerhets- og forsvarspolitik. Denne prioriteringen har manifestert seg gjennom opprettholdelsen av en robust nasjonal forsvarsindustri og en uavhengig kjernevåpenkapasitet, kjent som *force de frappe* (Tertrais, 2019). Disse kapabilitetene er sentrale for Frankrikes evne til å handle uavhengig på den internasjonale scenen om nødvendig. De Gaulle så på fransk suverenitet som en nødvendig forutsetning for å kunne beskytte nasjonale interesser mot både amerikansk dominans og sovjetisk innflytelse under den kalde krigen. Han hadde foretrukket å snakke om europeisk strategisk autonomi, men på det tidspunktet var det ikke stemning for en slik tenkning blant de andre europeiske allierte.

De Gaulles beslutning i 1966 om å trekke Frankrike ut av NATOs integrerte kommandostruktur var et tydelig uttrykk for denne strategien. Beslutningen kan tolkes som en protest mot det den franske presidenten anså som for stor amerikansk innflytelse i europeiske anliggender. Det var et forsøk på å sikre at i alle fall Frankrike kunne føre en uavhengig utenrikspolitikk. Ideelt sett hadde nok de Gaulle ønsket en (franskledet) europeisk integrasjon, også innen sikkerhets- og forsvarspolitik, men det var det lite støtte for blant de andre europeiske allierte på den tiden. Holde USA inne i Europa var og ble en prioritet for de andre allierte. De Gaulle og andre franske politiske ledere etter ham så også dette som sentralt, og var derfor aldri motstandere av NATO som sådan. Frankrike har også alltid opptrådt som en lojal alliert. Skepsisen var knyttet til at USAs dominerende rolle i NATO ga landet altfor stor innflytelse over europeiske anliggende (Bozo, 1996). Et gjennomgangstema i fransk sikkerhetspolitikk har derfor vært å arbeide for at NATO skulle utvikle seg i retning av en allianse mellom to likeverdige parter: med andre ord mellom et tettere integrert Europa på den ene siden og USA på den andre siden. Under den kalde krigen var dette en urealistisk ambisjon. Men med den kalde krigens slutt endret dette seg, og vi så begynnelsen på en prosess mot en tettere integrert europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik. Selv om denne utviklingen har tatt lengre tid enn det franskmennene hadde håpet, ble den ansett som såpass vellykket at Frankrike følte seg trygg på at det tiden var kommet for å returnere til de integrerte militære strukturene i NATO igjen. Det måtte et par forsøk til, men i 2009, under Sarkozy, ble reintegreringen et faktum (Rieker, 1998, 2013).

Til tross for betydelige fremskritt i europeisk sikkerhets- og forsvarspolitisk integrasjon, spesielt som følge av endringer i den geopolitiske konteksten i 2014 og særlig i 2022, vil de fleste likevel hevde at europeisk sikkerhetspolitisk integrasjon fremdeles har en vei å gå før vi kan snakke om full europeisk strategisk autonomi, som i fransk betydning innebærer en europeisk evne til å ta et større ansvar for egen sikkerhet. En slik evne trenger ikke å bety mindre involvering av USA, men det vil gjøre Europa bedre forberedt om USA på et tidspunkt skulle velge å være mindre involvert. En forutsetning for en slik form for europeisk strategisk autonomi er en styrking av den europeiske forsvarsindustrielle basen, noe som også forklarer hvorfor det er på dette området vi har sett flest initiativ de senere årene.

Mens mange andre europeiske allierte har gjort seg avhengige av amerikansk forsvarsindustri, har Frankrike over mange tiår investert tungt i sin nasjonale forsvarsindustri (Pannier & Schmitt, 2021, s. 81). Ved å produsere sine egne våpensystemer, fra fly til stridsvogner og atomubåter, har Frankrike unngått å bli avhengig av utenlandsk teknologi for sin nasjonale forsvarsevne (Reinboth, 2024). Dette har også gitt landet en betydelig innflytelse i globale våpenmarkeder, hvor fransk teknologi konkurrerer med amerikanske og russiske systemer. Samtidig har Frankrike vært en pådriver for europeisk forsvarsindustriell integrasjon for å bygge opp under en europeisk forsvarsindustriell base og lagt grunnlaget for større grad av europeisk strategisk autonomi. Dette har derimot vist seg å være en utfordring, da spesielt Tyskland og Nederland ofte har foretrukket amerikanske alternativer (Judson, 2024). Til tross for dette har Frankrike hatt et tett samarbeid med både Storbritannia og Tyskland på utviklingen av forsvarsindustri siden 1960-tallet (Pannier & Schmitt, 2021, s. 94). I senere år, spesielt etter krigen i Ukraina, har disse landene gått sammen for å styrke europeisk forsvarsevne. Det har blitt bredere europeisk enighet om at styrket forsvarsevne kun vil oppnås gjennom tettere forsvarsindustriell integrasjon. Frankrike har en betydelig forsvarsindustri og bruker to prosent av BNP på forsvaret, men er allikevel avhengig av eksport. Frankrike har fire tusen små og mellomstore forsvars- og teknologibedrifter som gjennom europeisk integrasjon kan dra nytte av større markeder, samarbeid på tvers av grenser og økte investeringer i felles europeiske forsvarsprosjekter (Reinboth, 2024). Dette styrker den franske forsvarsindustrien og sikrer arbeidsplasser. For Frankrike går dermed nasjonal strategisk autonomi og europeisk strategisk autonomi hånd i hånd, der disse blir ansett å gjensidig styrke hverandre.

Macron og ny giv for europeisk sikkerhets- og forsvarspolitisk integrasjon

Da Macron ble valgt til president i 2017 holdt han en mye omtalt tale på Sorbonne der han presenterte sine ambisjoner for Europa, inkludert europeisk forsvarspolitikk. Han har også vært en sterk pådriver for den utviklingen som har funnet sted i årene siden, sterkt støttet av kommisjonspresidenten og av den dramatiske internasjonale sikkerhetspolitiske konteksten. Etableringen av permanent strukturert samarbeid (PESCO), opprettelsen av et forsvarsfond (European Defence Fund) og vedtaket

om en felles anskaffelseslov for europeisk forsvarsindustri (EDIRPA) har vært noen av de viktigste mekanismene (Fiott, 2020). I tillegg ble EU-landene, under det franske formannskapet, og kort tid etter Russland hadde invadert Ukraina, enige om et strategisk kompass som presiserte en klar handlingsplan for hvordan styrke europeisk forsvar frem mot 2030. Disse initiativene ble sett på som nødvendige skritt for å bygge en europeisk forsvarskapasitet som kunne operere uavhengig av USA om nødvendig. Et slikt scenario var også blitt mer sannsynlig de senere årene.

Med Russlands aggresjon, gjenvalget av Trump som ny amerikansk president og usikkerhet rundt USAs langsiktige vilje til å garantere for europeisk sikkerhet, ser vi større aksept hos de andre europeiske allierte for denne franske linjen. Behovet for strategisk autonomi, som lenge var kontroversielt, blir i dag sett på som en nødvendighet. Samtidig ser man tegn til mer pragmatisme i tilnærmingen fra alle partnere, inkludert i Frankrike. I stedet for å bruke energi på å fremme EU som et alternativ til NATO, har hovedfokuset for Frankrike de senere årene vært å fremme et tettere samarbeid og en klarere arbeidsdeling mellom de to, der man for eksempel aktivt tar i bruk EUs komparative fortrinn for å fremme europeisk forsvarsindustriell integrasjon, som man ser som en forutsetning for en styrking av den europeiske pilaren i NATO. For Frankrike handler nå strategisk autonomi om å styrke europeisk evne til å ta ansvar for egen sikkerhet gjennom en sterkere europeisk pilar i NATO og et tettere samarbeid mellom EU og NATO.

De viktigste endringene siden 24. februar 2022

Den russiske fullskala invasjonen av Ukraina 24. februar 2022 førte til at en rekke land endret sine sikkerhetspolitiske tilnærminger mer eller mindre over natten. Også i Frankrike har denne dramatiske endringen i europeisk sikkerhetspolitisk kontekst ført til en viss omlegging, selv om det ikke representerer et brudd med hovedlinjen i fransk sikkerhets- og forsvarspolitik som er beskrevet over. De viktigste endringene er knyttet til en omlegging av den tradisjonelle franske russlandspolitikken, en mer tydelig støtte til Ukraina og til utvidelse av både NATO og EU, en viss justering av den tradisjonelle franske trusselvurderingen, en økning av forsvarsbudsjettene samt en økt vilje til å diskutere franske kjernevåpens rolle i en europeisk sikkerhetspolitisk kontekst.

Endring i russlandspolitikken

Før krigen brøt ut i 2022, forsøkte Macron å anvende en klassisk fransk russlandspolitik ved å innta rollen som en form for mekler mellom Russland og Ukraina. Macron ble imidlertid sterkt kritisert av sine allierte for at det tok lang tid før han fullt ut fordømte Putins invasjon av Ukraina og at han, sammen med Tyskland og Italia, fortsatte lenger enn de fleste å jobbe for en diplomatisk løsning (Reuters, 2022). Denne tilnærmingen var på mange måter en forlengelse av Normandie-formatet som ble etablert etter annekteringen av Krym i 2014, der Frankrike sammen med

Tyskland spilte en hovedrolle i et mislykket forsøk på å finne en diplomatisk løsning (Blassieaux, 2022). Mens Tyskland hadde økonomiske interesser av å opprettholde et godt forhold til Russland var ikke den franske linjen basert på tilsvarende interesser, men snarere basert på en tradisjonell gaullistisk politikk der Frankrike ønsket å opprettholde sin uavhengighet fra stormaktsrivaliseringen mellom USA og Russland (Marangé & Stewart, 2021, s. 4, 11, 21). Man skal heller ikke se bort ifra at Macron, ut fra en normativ overbevisning, mente det var mulig å komme frem til en diplomatisk løsning. Selv om Frankrikes forhold til Russland tradisjonelt har vært preget av en viss anerkjennelse av landets stormaktsambisjoner, er det lite som tyder på at dette var bakgrunnen for at Macron ønsket å opprettholde dialogen med Putin. I stedet synes denne tilnærmingen å være motivert av et genuint ønske om å nå frem til Putin gjennom aktivt diplomati og at en historie med en viss grad av gjensidig respekt skulle muliggjøre dette. Dette kommer også tydelig frem i den franske dokumentaren som på norsk har fått tittelen «Da Macron ringte Putin» (France 2, 2022).

Så snart det viste seg umulig å komme noen vei i samtaler med den russiske presidenten, endret imidlertid også Macron tilnærming og kom seg trygt på linje med resten av Vesten – både når det gjaldt håndteringen av Russland og støtten til Ukraina. Denne endringen kom tydelig til uttrykk i Macrons avslutningstale på GLOBSEC-konferansen i Bratislava i mai 2023 der han erkjente at den franske russlandspolitikken var feilslått, at man var nødt til å endre kurs, og at utvidelse av både EU og NATO måtte finne sted så snart som mulig (Macron, 2023). Frankrike har også støttet hele spekteret av sikkerhetspolitiske initiativer som EU har tatt siden den russiske invasjonen, både når det gjelder tiltak for å straffe Russland (sanksjoner) i tillegg til å bistå Ukraina økonomisk, militært og politisk (Rieker & Gunnarsdottir, 2023).

På mange måter førte dette til starten på en helomvending der Macron etter hvert har gått fra due til hauk overfor Russland. Under Ukraina-konferansen i Paris hevdet han at Ukraina må støttes med alle midler og at deployering av vestlige styrker i Ukraina ikke kunne utelukkes (Caulcutt et al., 2024). Mens de fleste allierte kategorisk har avvist dette, har de baltiske land vært mer positive til ideen (Lau, 2024).

Støtten til Ukraina har økt

En annen type kritikk som har vært rettet mot Frankrike og Macron, har vært at støtten til Ukraina har vært for beskjeden (Politico, 2024). Ifølge franske myndigheter har Frankrike kraftig trappet opp sin støtte, mens Kiel Institutes «Ukraine Support Tracker» viser tydelig at Frankrike fortsatt ligger et godt stykke bak både USA, EU, UK og Tyskland.¹

¹ <https://www.ifw-kiel.de/de/themendossiers/krieg-gegen-die-ukraine/ukraine-support-tracker/>

Franske myndigheter er imidlertid kritiske til metodene dette instituttet bruker for å beregne de ulike landenes bidrag, og hevder at Frankrike kommer dårlig ut fordi de baserer tallene på løfter og ikke faktiske leveranser, samt at den utelukkende forholder seg til kvantitative data og ikke foretar en kvalitativ vurdering av leveransene. Frankrike hevder for eksempel at rangeringen ikke tar høyde for at en enkelt fransk SCALP-missil, som er verdsatt til anslagsvis 850 000 euro, har mye større slagmarks-effekt enn en tysk Leopard 2-stridsvogn som koster mer enn 10 millioner euro (Kayali et al., 2024). I tillegg kan man anta at Frankrike allerede har spesialstyrker på ukrainsk jord uten at det vil være mulig å få bekreftet dette. I påvente av at franske tenketanker kommer opp med en alternativ metode og rangering har franske myndigheter imidlertid besluttet å publisere en egen liste over det de bidrar med – i alle fall offisielt (Ministere des Armées, 2024).

Mens det trolig er noe i den franske kritikken av beregningene er det et snev av sannhet i at Frankrike sliter med å levere nok til Ukraina. Hovedgrunnen til det er en kombinasjon av at landet har valgt å ha lite militært utstyr på lager, slik som stridsvogner og artilleri som Ukraina trenger, at produksjonskapasiteten er begrenset og rettet inn mot å produsere forsvarsmateriell brukt til å understøtte Frankrikes rolle i konkrete militære operasjoner (Ulriksen 2023, s. 35), og at landet bruker betydelige ressurser på å opprettholde sin strategisk uavhengige kjernefysiske kapasitet.

Endring i trusselvurderingen

I tillegg til en endring i russlandspolitikken og en økt vilje til å støtte Ukraina på ulike måter, ser vi også en endring i den franske trusselvurderingen. En sammenlikning av franske strategidokumenter fra 2017, 2021 og 2022 viser et skifte i trusselvurderingen fra å gi prioritet til trusselen fra internasjonal terrorisme til at trusselen fra øst nå også i Frankrike er identifisert som hovedtrusselen (Ministère des Armées, 2017, 2021, 2022). Anerkjennelsen av den russiske trusselen har også ført til en tettere tilknytning til NATO, med økt deltakelse i alliansens øvelser og styrking av det kollektive forsvarssamarbeidet, særlig på NATOs østflanke. Allerede i 2014, etter annekteringen av Krym og utbruddet av krigen i Donbass i 2014, begynte Paris gradvis å endre sin holdning til NATO ved å bidra i NATOs *air policing*, i tillegg til å ha sendt flere tropper til Øst-Europa som en del av NATOs «Enhanced Forward Presence» (EFP) i Baltikum.

Det var derimot ikke før i 2022 at Frankrike virkelig innså landets forpliktelser til de allierte i Øst-Europa ved blant annet å lede NATOs kampgruppe i Romania (NATO, 2022; Rieker, 2022). Det er interessant å merke seg at dette nå utgjør Frankrikes største militæroperasjon ettersom landet parallelt har trappet ned sin tilstedeværelse i Sahel. Det innebærer også at NATO nå er blitt det strukturerende element for politikktutforming, militære operasjoner og trening (Arnold & Major, 2024). Interessant nok sammenfalt fransk tilbaketrekning fra Sahel-regionen også med Russlands invasjon av Ukraina, og dette markerte begynnelsen på et viktig skifte i fransk sikkerhetspolitiske orientering der også Frankrike synes å gi prioritet til trusselen fra øst.

Mens denne endringen i fransk sikkerhetspolitisk orientering har blitt referert til som et skifte (Arnold & Major, 2024), er det viktig å påpeke at Frankrike også har historiske forbindelser til landene i øst. Allerede i mellomkrigstiden støttet Frankrike både Polen, Romania og de baltiske stater mot trusler først fra Tyskland og senere Sovjetunionen (Tenenbaum & Zima, 2024, s. 16). Ifølge Tenenbaum og Zima (2024) representerer derfor utplasseringen av franske militære styrker i Polen, Romania og de baltiske stater snarere en ny forpliktelse overfor disse landene og en revitalisering av historiske allianser i Øst-Europa enn en total omlegging av fransk sikkerhetspolitikk.

En endring som derimot representerer noe nytt i fransk sikkerhets- og forsvarspolitik, ifølge Tenenbaum, er den franske interessen for nordområdene (Tenenbaum & Zima, 2024, s. 112). Mens faktorer som global oppvarming, militarisering av området og Kinas ekspansjonisme har ført til mer interesse i denne regionen i en periode, har Russlands invasjon av Ukraina gjort at nordområdenes geopolitiske betydning har blitt en prioritet for de fleste allierte. Situasjonen har også belyst at kritisk infrastruktur i form av optiske undervannsfibre og olje og gass har blitt strategisk viktige (Heier, 2023).

For Frankrike har det vært viktig å kunne bistå med å opprettholde europeisk sikkerhet i området med sine maritime kapabiliteter. På denne måten forbereder Frankrike seg på at den økte spenningen i nord og gjennom å styrke fransk tilstedeværelse vil de kunne bedre forstå, forutse og være i stand til å gripe inn (Baudu, 2023). Den franske marinen har behov for å styrke sin situasjonsforståelse i nordområdene og samtidig opparbeide operativ erfaring (Reinboth, 2024). I løpet av 2023 har det blitt observert franske atomubåter og støttfartøy i Norge på vei til oppdrag i Nord-Atlanteren. Den franske marinen bruker også Tromsø til logistikkstopp, noe som muliggjør for langvarig utplassering av fransk marine i Nord-Atlanteren. Mye tyder på at Frankrike, gjennom dette maritime nærværet, ønsker å vise sin forpliktelse til å bidra til sikkerheten i Nord-Europa (Edvardsen, 2023). Den økte interessen for Arktis og nordområdene samsvarer med det bredere franske strategiske skifte for å håndtere trusler fra Russland, samtidig som landet ønsker å stryke NATO i nord.

Endringen i trusselvurderingen har, i likhet med mange andre europeiske land, ført til en økning i forsvarsbudsjettene også i Frankrike. I 2023 annonserte den franske regjeringen en opptrapping av forsvarsutgiftene, med et mål om å nå to prosent av BNP i tråd med NATO-forpliktelsene innen 2025 (Ministère des Armées, 2023). Mens den franske hæren har fått verdifull erfaring fra konflikter i Sahel-regionen, har disse operasjonene primært vært rettet mot lavintensitetskonflikter. Det har nå blitt tydelig at høyintensitetskrigføring er nødvendig for å forsvare nasjonalt territorium eller i møte med store konvensjonelle trusler, slik som Russland (Ulriksen, 2023, s. 33). Denne anerkjennelsen av manglende beredskap og behovet for modernisering har vist at Frankrike står overfor en betydelig utfordring i å sikre at de kan møte fremtidens krigføringsskrav, både nasjonalt og internasjonalt. Økningen i forsvarsbudsjettene har derfor vært rettet mot å styrke landets militære kapasiteter,

særlig innen luftforsvar og cyberforsvar. Mens fransk sikkerhets- og forsvarspolitik tidligere var orientert mot utenlandsoppdrag og terrorbekjempelse, er den nå rettet mot å beskytte suverenitet, spesielt gjennom atomavskrekking, missilforsvar, dronekapasiteter og spesialstyrker. Frankrike ønsker også å fremskynde beslutnings- og produksjonsprosesser i forsvarsindustrien slik at de kan reagere raskere og håndtere mangler mer effektivt, og planlegger også å øke antallet reservister – fra 40 000 i dag til 80 000 innen 2030 og 105 000 innen 2035 (Arnold & Major, 2024).

Antydninger til en revurdering av den franske kjernevåpenstrategien
Selv om Frankrike fortsatt ser på kjernevåpen som en hjørnestein i sin sikkerhetspolitikk, har det vært diskusjoner om hvordan disse våpnene best kan tilpasses den nye sikkerhetssituasjonen i Europa. Debatten har særlig dreid seg om moderniseringen av det franske kjernevåpenarsenalet og behovet for å sikre avskrekking i en tid med økende strategiske spenninger (Tertrais, 2023). En mulig europeisering av det franske kjernevåpenarsenalet har også vært tema lenge før invasjonen, og også under tidligere franske presidenter. Dette er også noe Macron bekreftet ved flere anledninger både før og etter den russiske invasjonen av Ukraina (Macron, 2020, 2024a). Samtidig er det tydelig at denne debatten også har tatt en ny form etter invasjonen og at Macron har vært mer eksplisitt på at franske vitale interesser, som beskyttes av landets atomvåpen, også har en europeisk dimensjon. Frankrike har ikke en formalisert kjernevåpenstrategi på samme måte som USA, det er dog en tradisjon at landets president holder taler hvor de adresserer kjernevåpenspørsmålet (Pannier & Schmitt, 2020, s. 59). Macron holdt en slik tale på École de Guerre i 2020, hvor han refererte til Frankrikes ansvar om å tilby kjernefysisk avskrekking som et utvidet sikkerhetstiltak for Europa (Macron, 2020). Dette ble igjen fremhevet under en tale i Stockholm tidligere i år som gjenopplivet debatten om bruken av Frankrikes kjernefysiske forsvar i en europeisk dimensjon (Barotte, 2024). Det er imidlertid uklart hva som menes helt konkret med «en europeisk dimensjon» (Grand, 2024). Det som for eksempel er sikkert er at man ikke ønsker å dele beslutningsmyndigheten på noen måte, ei heller kreve at de allierte bidrar med finansieringen av denne kapasiteten. Den vil heller ikke kunne erstatte den amerikanske atomparaplyen, men likevel bidra til å gjøre europeisk strategisk autonomi mer troverdig.

Konklusjon: Kontinuitet eller endring?

Den russiske invasjonen av Ukraina har uten tvil påvirket fransk sikkerhetspolitikk. Ved nærmere ettersyn viser det seg imidlertid at disse endringene representerer hovedsakelig en videreføring og tilpasning av eksisterende strategier snarere enn en fullstendig omlegging. Grunnleggende prinsipper om nasjonal suverenitet, strategisk autonomi og et sterkt europeisk samarbeid står fortsatt sterkt, noe som understreker en betydelig grad av kontinuitet i landets sikkerhetspolitikk. En revidert russlandspolitikk, en avklaring av forholdet mellom EU og NATO og en revidering

av kjernevåpenstrategien må derfor sees som nødvendige tilpasninger til en endret sikkerhetspolitisk virkelighet snarere enn en fransk *Zeitenwende*. Den kontinuerlige satsingen på europeisk forsvarsintegrasjon og (europeisk) strategisk autonomi viser en betydelig grad av kontinuitet i fransk politikk. Ukraina-konflikten har imidlertid ført til et betydelig taktskifte i fransk tenkning rundt forvarsprioriteringene, selv om de finansielle forpliktelsene ennå ikke er blitt oppfylt. Det har oppstått et klart behov for en omstrukturert tilnærming til både militære kapasiteter og den europeiske forsvarsdynamikken, men kanskje det aller viktigste: at Frankrike viser tydelig vilje til å ta klart ansvar for europeisk sikkerhet i en ny geopolitisk kontekst. I Macrons Sorbonne-tale i 2024 understreket han viktigheten av å fortsette å styrke europeisk forsvarsevne og at kontinentet sto i fare for å dø om man ikke raskt ble i stand til å forsvare seg selv og sine interesser (Macron, 2024b).

Kombinasjonen av denne omleggingen av den franske tilnærmingen og den nye og mer dramatiske sikkerhetspolitiske situasjonen har også ført til at ambisjonen om å få til et skikkelig løft for europeisk forsvarsevne ser ut til å ha bredere støtte en noen gang. Om ikke alt er blitt nøyaktig slik Macron foreslo i 2017, er det liten tvil om at hovedambisjonen om å styrke Europas sikkerhetspolitiske samarbeid og integrasjon nå er blitt en realitet, både i EU og i NATO. Det mest interessante å merke seg ved den franske tilnærmingen i dag sammenliknet med tidligere er en større grad av pragmatisme, der målet om å få et Europa som står mer samlet og evner å forsvare seg selv om nødvendig er hovedfokus, mens hvilken form det tar er mer underordnet.

Om forfatterne

Pernille Rieker er forsker I ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), der hun er en del av Forskningsgruppen for sikkerhet og forsvar (SecDef) og leder NUPIs Senter for Europastudier (NSE). Fra 2025 tiltrer hun også som senterleder ved ARENA Senter for europaforskning. Hennes forskningsinteresser inkluderer europeisk integrasjon (EU) og europeisk utenriks- og sikkerhetspolitikk, med særlig vekt på fransk og nordisk utenriks- og sikkerhetspolitikk.

Gine Rønne Bolling er vitenskapelig assistent ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) og en del av Forskningsgruppen for sikkerhet og forsvar (SecDef). Hennes forskningsinteresser omfatter europeisk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikk, våpenteknologi og bruk av kunstig intelligens i krigføring. Tidligere jobbet hun ved Forsvarets høyskole/Sjøkrigsskolen med prosjektet *Sjømakt 2040* fra 2021 til 2023.

Referanser

- Arnold, S. & Major, C. (2024). *France's disruptive Zeitenwende*. Stiftung Wissenschaft und Politik. <https://doi.org/10.18449/2024C21/>
- Baudu, P. (2023). *Revitalizing France's sight on the High North: Arctic environmental and security elements in the new French polar strategy*. The Arctic Institute. <https://www.thearcticinstitute.org/revitalizing-france-sight-high-north-arctic-environmental-security-elements-new-french-polar-strategy/>

- Barrotte, N. (2024). *Emmanuel Macron veut-il mettre la dissuasion nucléaire française à disposition des Européens?* Le Figaro. <https://www.lefigaro.fr/international/verification-emmanuel-macron-veut-il-mettre-la-dissuasion-francaise-a-disposition-des-europeens-20240205>
- Blassieux, L. (2022). *Crise en Ukraine: Que signifie le Format Normandie et quel est son lien avec la région?* Paris-Normandie. www.paris-normandie.fr/id276728/article/2022-02-07/crise-en-ukraine-que-signifie-le-format-normandie-et-quel-est-son-lien-avec-la
- Bozo, F. (1996). *Deux stratégies pour l'Europe. De Gaulle, les États-Unis et l'Alliance atlantique 1958–1969*. Plon.
- Caulcutt, C., Kayali, L. & Melkozerova, V. (2024, 8. mars). *Macron doesn't rule out sending Western troops to Ukraine*. Politico. <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-doesnt-rule-out-sending-troops-to-ukraine-ammo/>
- Edvardsen, A (2023). *Sikkerhet i Arktis er av største interesse for Frankrike, uttaler fransk kommandørkaptein*. High North News. www.highnorthnews.com/nb/sikkerhet-i-arktis-er-av-storste-interesse-frankrike-uttaler-fransk-kommandorkaptein
- Fiott, D. (2020). *Defence industrial cooperation in the European Union: The state, the firm and Europe*. Routledge.
- France 2. (2023). *Affaires sensibles: Poutine*. <https://www.france.tv/france-2/affaires-sensibles/5846646-poutine.html>
- de Gaulle, C. (1954). *Mémoires de guerre*. Plon.
- Grand, C. (2024). *Defending Europe with less America*. European Council on Foreign Relations.
- Heier, E. (2023). *Exploring nine years of US–Russian rivalry: How Russia's 2022 war made the High North less stable*. The Arctic Institute. <https://www.thearcticinstitute.org/exploring-nine-years-us-russian-rivalry-russias-2022-war-made-high-north-less-stable/>
- Judson, J. (2024, 15. august). *US State Department clears \$5B sale of Patriot missiles to Germany*. Defense News. www.defensenews.com/land/2024/08/15/us-state-department-clears-5b-sale-of-patriot-missiles-to-germany/#:~:text=In%20March%2C%20Germany%20ordered%20%241.2
- Kayali, L., Caulcutt, C. & Posaner, J. (2024). *Under fire: France insists it's no slacker on military aid to Ukraine*. Politico. www.politico.eu/article/ukraine-aid-france-strikes-back-and-publishes-weapons-data-macron-kiel-aurus-scalp/
- Lau, S. (2024, 8. mars). *France finds Baltic allies in its spat with Germany over Ukraine aid*. Politico. <https://www.politico.eu/article/france-finds-baltic-allies-in-its-spat-with-germany-over-ukraine-aid-sikorski-nato-macron-troops-war/>
- Macron, E. (2020, 7. februar). *Discours du Président Emmanuel Macron sur la stratégie de défense et de dissuasion devant les stagiaires de la 27ème promotion de l'école de guerre*. <https://www.elysee.fr/emmanuelmacron/2020/02/07/discours-du-president-emmanuel-macron-sur-lastrategie-de-defense-et-de-dissuasion-devant-les-stagiaires-de-la-27emepromotion-de-lecole-de-guerre>
- Macron, E. (2023, 31. mai). *Closing speech by the President of the French Republic*. GLOBSEC. <https://www.elysee.fr/en/emmanuelmacron/2023/06/01/globsec-summit-in-bratislava>
- Macron, E. (2024a, 30. januar). *Discours du Président de la République a la communauté de défense en Suède*. <https://www.elysee.fr/emmanuelmacron/2024/01/30/visite-detat-en-suede-discours-a-la-communaute-dedefense>
- Macron, E. (2024b, 25. april). *Discours sur l'Europe*. Université de la Sorbonne. <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2024/04/24/discours-surleurope>
- Marangé, C. & Stewart, S. (2021). *French and German approaches to Russia – convergence yes, EU compatibility no*. Chatham House.
- Ministère des Armées. (2017). *Revue stratégique de défense et de sécurité nationale 2017*. Ministère des Armées. <https://www.defense.gouv.fr>
- Ministère des Armées. (2021). *Actualisation stratégique 2021*. <https://archives.defense.gouv.fr/content/download/605304/10175711/file/strategic-update%202021.pdf>
- Ministère des Armées. (2022). *Revue nationale stratégique 2022. Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale*. <https://www.sgdns.gouv.fr/files/files/rns-uk-20221202.pdf>
- Ministère des Armées. (2023). *Budget 2023: Les grandes priorités du ministère des Armées*. Ministère des Armées.
- Ministère des Armées. (2024). *Ukraine: la France dresse le bilan des équipements militaires livrés*. <https://www.defense.gouv.fr/actualites/ukraine-france-dresse-bilan-equipements-militaires-livres>
- NATO. (2022). *Enhanced forward presence: Factsheet*. NATO Public Diplomacy Division.
- Pannier, A. & Schmitt, O. (2020). *French defence policy since the end of the Cold War*. Routledge.
- Politico. (2024, 4. mars). *Under fire: France insists it's no slacker on military aid to Ukraine*. Politico. <https://www.politico.eu/article/ukraine-aid-france-strikes-back-and-publishes-weapons-data-macron-kiel-aurus-scalp/>

- Reinboth, C. G. (2024). Status og utvikling i den franske marinen – og er det noe vi kan lære? *Norsk tidsskrift for sjøvesen*, 139(3), 6–19.
- Reuters. (2022, 4. april). «Nobody negotiated with Hitler», Polish PM says, berating France's Macron over Putin. <https://www.reuters.com/world/europe/nobody-negotiated-with-hitler-polish-pm-says-berating-frances-macron-over-putin-2022-04-04/>
- Rieker, P. (1998). Fransk NATO-politikk. *Internasjonal Politikk*, 4, 565–578.
- Rieker, P. (2013). The French return to NATO. Reintegration in practice, not in principle? *European Security*, 22(3), 376–394.
- Rieker, P. (2017). *French foreign policy in a changing world: Practicing grandeur*. Palgrave Macmillan.
- Rieker, P. (2022).
- Rieker, P. & Gunnarsdottir, E. (2024). Fransk europapolitikk: Kontinuitet og endring. I K. Aukrust & P. Rieker (Red.), *Franske tilstander: Forstå det moderne Frankrike* (s. 287–306). Universitetsforlaget.
- Tenenbaum, E. & Zima, A. (2024). *Retour à l'Est: la France face à la menace russe et la défense du flanc Est de l'OTAN*. Ifri. <https://www.ifri.org/fr/publications/etudes-de-lifri/focus-strategique/retour-lest-france-menace-russe-defense-flanc-de>
- Tertrais, B. (2019). *Force de Frappe: France's nuclear deterrence strategy*. Fondation pour la Recherche Stratégique.
- Tertrais, B. (2023). *France's nuclear deterrence in the new strategic context*. Institut Montaigne.
- Ulriksen, S. (2023). *Stormaktens militærmakt: Militær kapasitet og muligheter for å bidra med forsterkninger i Norge*. Norsk utenrikspolitisk institutt.

Abstract in English

War in Europe and French Contributions to European Security

Since the Russian invasion of Ukraine on February 24, 2022, several European countries have had to reconsider their security and defense policies. This also applies to France. Although the changes in French security and defense policy do not represent a complete break with previous policy, the threat from the East has now gained increased significance for French defense planning as well. The most important changes in French security and defense policy are related to a shift in its policy towards Russia, increased support for Ukraine, and last but not least, a revised threat assessment and a considerable increase in defense budgets. With Russian aggression and uncertainty regarding the long-term U.S. commitment to European security, France's focus on strategic autonomy has also gained broader support among European allies.

Keywords: French security policy • strategic autonomy • european defence